

Ad Fontes

Slaviafilm, a. s. (1921–1955)¹⁾

Slaviafilm, akciová společnost, vznikla v roce 1920 převzetím starší firmy „Slavia, všeobecná kinematografická a filmová společnost s ručením omezeným“ (Praha I, Ovocný trh č. 4)²⁾. Tato společnost, jejímž majitelem byl dr. Vilém Nettl, vnesla do nástupnické akciové společnosti zavedený obchod, zejména půjčovnu filmů, kopírovací ústav, reklamní oddělení [...] veškerý inventář a zařízení, zásoby filmů a jiného zboží [...] smlouvy o odběru filmů s firmou Sascha Filmindustrie, A.G. ve Vídni, smlouvu o výhradním zastoupení firmy A.G. Hahn für Optik und Mechanik a práva nájemní na místnosti v Praze ve Lvovské ul. (později U Prašné brány č. 3), na Ovocném trhu č. 4, ve Vodičkově ul. „U Helmů“ a v Bratislavě (ul. Grösslingová č. 19).³⁾

Navzdory svým rozsáhle koncipovaným podnikatelským záměrům v kinematografickém oboru⁴⁾ patřila společnost ve dvacátých a třicátých letech minulého století mezi středně velké české půjčovny filmů. Ani z hlediska počtu vyrobených filmů nepatřil Slaviafilm k největším českým producentům. Význam společnosti spočíval především v nezpochybnitelné kvalitě filmů produkováných – mj. PORT ARTHUR (1936), REVOLUCE KRVE A DUCHA (1936), PACIENTKA DR. HEGLA (1940), TURBINA (1941) – či distribuovaných – mj. EROTIKON (1929), EXTASE (1932), MARIJKA NEVĚRNICE (1934).

Původní kmenový kapitál v hodnotě 400 000,- Kč složili Alexander Kolowrat (390 000,- Kč) a Vilém Nettl (10 000,- Kč). V roce 1922 tedy ve správní radě zasedali Alexander a Jindřich Kolowratovi, jejichž vídeňská společnost Sascha-Film A.G. vlastnila majoritní balík akcií Slaviafilmu. Členy správní rady společnosti byli dále Miloš Pelda (ředitel Živnostenské banky), generál Ing. Otakar Husák (počátkem dvacátých let přednosta Vojenské kanceláře prezidenta

- 1) Časový údaj v závorce označuje horní a dolní časovou hranici dokumentů ve fondu uložených.
- 2) O předchůdcovské Slavii s. s. r. o. blíže informuje (bez citace pramenů) Zdeněk Štábla. Dle něj společnost vlastnili původně režisérka Thea Červenková a kameraman Josef Brabec, kratší dobu pak Sascha-Film. Viz Zdeněk Štábla, *Data a fakta z dějin čs. kinematografie I*. Praha : Československý filmový ústav 1989, s. 314. Datum vzniku Slavie s. s. r. o. („červen 1918“), rovněž bez odkazu na pramen, viz též Petr Bednářík, *Arizace české kinematografie*. Praha : Karolinum 2003, s. 123. Záznam či spis ve firemním rejstříku Krajského soudu obchodního v Praze, jehož fond je částečně přístupný ve Státním oblastním archivu v Praze (dále jen SOA Praha), však není dohledatelný. Ve spisech živnostenského referátu magistrátu hl. města Prahy, které jsou uloženy v Archivu hlavního města Prahy, není záznam o udělení živnostenského listu. Slavia s. s. r. o formálně zanikla po ukončení likvidace v červnu 1924.
- 3) SOA Praha, fond Krajský soud obchodní Praha(dále jen f. KSO), spis sign. B XII – 380.
- 4) Společenská smlouva mezi Alexandrem Kolowratem a dr. Vilémem Nettlem ze dne 19. února 1919 popisovala budoucí činnost společnosti skutečně velkoryse: „[...] tovární výroba filmů a obchod jimi, jakož i provozování, předvádění, vývin, propůjčování a zpeněžení jich, výroba a obchod s kinematografickým příslušenstvím v tu- i cizozemsku; zařizování, nabývání, pacht i provozování závodů jiných, sloužících stejným nebo příbuzným obchodním a výrobním odvětvím, účastenství na takových podnicích v tu- i cizozemsku, nákup, pacht, zařizování a provozování divadel kinematografických i účastenství v podnicích tohoto druhu, výkon všech práv plynoucích z koncesí, patentů, nabývání, pacht i provozování závodů jiných, sloužících stejným nebo příbuzným obchodním a výrobním odvětvím, účastenství na takových podnicích v tu- i cizozemsku, nákup, pacht, zařizování a provozování divadel kinematografických i účastenství v podnicích tohoto druhu, výkon všech práv plynoucích z koncesí, patentů, licencí, známek a vzorků, vztahujících se na toto odvětví výroby a obchodu jak v tu- i cizozemsku.“ Viz SOA Praha, f. KSO, spis sign. B XII – 380.

republiky), Arnošt Hollmann (majitel kina v Litoměřicích), Jan Čermák (majitel mlýna ve Velkém Meziříčí) a Josef Burda (ředitel kina Peklo v Plzni). Hlavičkový papír společnosti z první poloviny dvacátých let dále uvádí – vedle již zmiňované bratislavské filiálky – zastupitelství společnosti v Římě, Curychu, Varšavě, Krakově, Budapešti (Radiusfilm) a Vídni (Sascha-Film A.G.).

Během dvacátých let se mění vedení společnosti, odcházejí Alexander i Jindřich Kolowratovi, Ing. Husák a další členové. Éra úzké kooperace s rakouskou společností Sascha-Film A.G. končí v roce 1930, kdy 90 procent akcií Slaviafilmu koupila od společnosti Sascha-Film A.G. pražská půjčovna filmů Elekta a. s. V roce 1931 se mění sídlo Slaviafilmu; společnost se přesouvá na Václavské nám. č. 51, Praha II. V roce 1936 se prokuristou společnosti stává Otto Sonnenfeld, po jeho odchodu je posléze od dubna 1937 generálním ředitelem společnosti Josef Auerbach ze společnosti Elekta a. s. Až do zániku Slaviafilmu a Elekty za Protektorátu Čechy a Morava byly obě společnosti personálně i kapitálově velmi silně propojeny.

V roce 1938 správní rada rozhoduje o zastavení činnosti společnosti a předání správní agendy společnosti Elekta, též společnosti předává Slavia k exploataci i své filmy. Citované „zastavení činnosti“ však v praxi nebylo realizováno. Slavia dostala jako „židovský majetek“ dne 16. září 1939 „správce věrné ruky“ – treuhändera Karla Schulze.⁵⁾ „Neárijský“ majitel Slaviafilmu a Elekty Josef Auerbach včas odešel do emigrace a usadil se v USA. Do správní rady společnosti byli postupně jmenováni lidé, kteří s původním vedením společnosti neměli nic společného a byli zcela loajální vůči stávajícímu režimu⁶⁾: SS-sturmabführer Martin Wolf, Hermann Burmeister (ministrský rada z Berlína), Viktor Ulbrich (ředitel banky v Praze), Friedrich Merten (bankovní ředitel z Berlína) a Josef Hein (v roce 1942 nahradil ve funkci ředitele barrandovských ateliérů Karla Schulze).

Ačkoliv ještě v roce 1941 inzeruje Slaviafilm společně s Elektou celostránkově ve *Filmovém hospodářství* nabídku „9 českých filmů s režiséry O. Vávrou, V. Slavínským a M. Krňanským“⁷⁾, usnesením valné hromady byl provoz Slaviafilmu od 28. června 1942 zastaven.

Přestože od tohoto data nevyvíjela společnost žádnou činnost, byla na ni dne 8. února 1949 zavedena národní správa. V likvidační činnosti se střídali národní správci: mj. Josef Balín (8. až 11. 2. 1949 – sic!), dr. Karel Myška (1949 – 1950) a dr. Václav Šefrna (1950 – 1958). V roce 1963 byla likvidace společnosti pokládána za skončenou.

Vzhledem k postavení společnosti v rámci kinematografického oboru před rokem 1945, rozsahu její činnosti a k poměru dochovaných materiálů lze jen stěží pokládat fond za ucelený, komplexní a základní pramen k dějinám Slaviafilmu. Na stavu zachovalosti fondu se nezanedbatelným způsobem podepsal i význam, který písemným dokumentům z období před rokem 1945 přisuzovala čerstvě zestátněná kinematografie. Po skončení hlavní fáze likvidace společnosti v roce 1949 byla provedena skartace. Za „důležité“ byly tehdy pokládány finanční dokumenty – bilance, záznamy majetkových dávek a daňové doklady, jako „písemnosti bez významu“ byly zlikvidovány koncepty „různých“ dokumentů, smlouvy k filmům, korespondence a „různé“ dokumenty z let 1920 až 1928. Fond však přesto dokumentuje řadu klíčových dílčích „příběhů“ z dějin Slaviafilmu a může být i důležitým pramenem k detailnějšímu poznání širší problematiky meziválečného kinematografického oboru – například obchodní obtíže po vzniku zvukového filmu, vliv politických událostí na exploataci českých filmů v sudetoněmeckých kinech

5) Biografii Karla Schulze a podrobné líčení jeho působení ve filmovém oboru v Protektorátu Čechy a Morava viz P. B e d n a ř í k, c. d., s. 88–93.

6) SOA Praha, f. KSO, spis sign. B XII – 380.

7) Jiří H a v e l k a, *Filmové hospodářství 1941*. Praha: Knihovna Filmového kurýru 1942, s. 44–45.

a exploataci německých filmů ve vnitrozemí. Fond rovněž poskytuje svědectví o drastickém dopadu německé okupace na výrobu českých filmů.

Velkou výpovědní hodnotu mají dochované výroční zprávy, společně s bilancemi i některé zápisy ze zasedání správní rady společnosti. Ekonomická agenda a částečně též materiály o produkci přinášejí důležité údaje o sociálních poměrech pomocného personálu, členů vedení společnosti i hvězd českého filmu. Materiály týkající se produkce filmů zachycují zejména finanční záležitosti výrobního procesu, zajímavým zdrojem informací jsou dokumenty z přípravy „prvního českého kulturně politického filmu“ *REVOLUCE KRVE A DUCHA* (1936). Až na jedinou výjimku – konvolut dokumentů k filmu *TURBINA* (1941) – se ve fondu nedochovalo nic, co by dokumentovalo konkrétní ideologické zásahy německé strany do tvůrčího procesu výroby českých filmů. Zajímavým a dobře doloženým „příběhem“ je včasný a finančně dobře zajištěný odchod „neárijského“ ředitele společnosti Josefa Auerbacha do emigrace a následné okupační tahanice o jeho majetek. Josef Auerbach se po roce 1945 marně snažil o restituci svého majetku, ve fondu o tom dokumenty nejsou. Alespoň zčásti se to po roce 1989 zdařilo jeho synovi Norbertovi, rovněž filmovému podnikateli.

„Úplné“ dějiny společnosti Slaviafilm bude možné v budoucnu rekonstruovat na základě kritické interpretace informací získaných studiem dalších fondů filmových institucí (výrobních a distribučních společností, kin a oborových kinematografických sdružení), fondů státních institucí s kinematografií spojených a rovněž i informací získaných z oborových periodik.

Tomáš Lachman